

kteřé se budou na kongresu projednávat. Pořádě se plenární schůze by sotva zvládly tak rozsáhlou problematiku, bude hlavní důraz kladen na jednání v sekcích, zaměřených na těchto pět hlavních témat:

- struktura osídlení,
- historický odkaz a dnešek,
- obytné prostředí,
- výroba a pracovní prostředí,
- člověk a krajina.

Prvé téma se má zabývat koncepcemi budoucího rozvoje osídlení a jeho jednotlivých urbanistických složek. Diskutována má být i optimální velikost a struktura měst; v souvislosti s tím budou vážena dosud prováděná i zamýšlená opatření v národním hospodářství a legislativě, která povedou k vytváření nové sídlištní struktury a umožní komplexní realizaci urbanistických záměrů.

Druhý problém je zaměřen na současnou i budoucí funkci historických objektů, souborů a měst. Rozebírají se zde rovněž metody a opatření, uplatňující se při ochraně historických objektů.

Třetí téma se bude hlavně snažit zodpovědět otázku forem a způsobů bydlení z hlediska výhledových potřeb obyvatel a také upřesnit názor na význam rodinných a bytových domů v budoucnu. Pro příští obytné prostředí bude jistě důležité, zda bydlení, služby, pracoviště a rekreace budou vzájemně oddalovány nebo přibližovány (soustřeďovány).

Čtvrtou otázku charakterizují zvláště tendence v rozmísťování a navrhování průmyslové výroby a vliv automatizace na výrobní procesy a vytváření pracovního prostředí.

Páté téma se obírá budoucím vývojem a funkcí krajiny v souvislosti s postupujícím procesem civilizace; zároveň se zjišťuje účinnost opatření na ochranu a tvorbu krajiny.

Na podzim minulého roku se již v Praze sešli zahraniční zpravodajové uvedených kongresových témat — Nikolaj Ullas ze SSSR, Bernard Vitry z Francie, Mikko Mansikka z Finska, Olga Mináry z Maďarska a Percy Johnson-Marshall z Velké Británie. Generálním zpravodajem kongresu bude Jiří Novotný. Úkolem zpravodajů bylo posoudit návrh kongresových témat a rozesílat ankety, a také učinit první kroky k výměně názorů na přípravu hlavních referátů.

Na anketu, která již byla rozeslána, mají národní sekce zaslat odpovědi na jaře tohoto roku. Odpovědi budou hlavním podkladem pro sestavení referátů, jejichž teze mají zpravodajové projednat na podzimní schůzce v Praze.

Příprava zdárného průběhu kongresu a pokongresových exkurzí si vyžadá ještě nemalou námahu a velké organizační úsilí československých architektů. Společenská závažnost otázek, k nimž se chce kongres ústy svých účastníků vyslovit, stojí však za tuto námahu; je třeba si jen přát, aby jednání kongresu byla co neplodnější a aby přinesla nové podněty v řešení této neobyčejně důležité problematiky.

Vladimír Matoušek

## Sociologické průzkumy obytných souborů ve Francii

Vývoj urbanizace ve Francii vede k obdobným důsledkům v růstu existujících měst, jako asi ve všech kulturních zemích. Tento proces nezádržitelně pokračuje i v současné době, a tak poválečná výstavba obytných souborů situovaných na periférii všech větších a důležitějších měst je vyvolávána v prvé řadě imperativem — zajistit bydlení lidem, opouštějícím venkov. Obyvatelé přitom nemají velký výběr. Většinou musí přijmout to, co se jim nabízí, často po letech čekání. Dnešní urbanistická praxe ve Francii tedy stojí před dvěma otázkami, které se prozatím neřadí uspokojivě zodpovědět. Jednou otázkou je, jak postavit dostatečný počet bytů, druhou otázkou je, zda velké obytné soubory jsou právě tím ideálním řešením, neboť svou novostí, nezabydeností a značnou koncentrací obyvatel na malé ploše vyvolávají v obyvatelích často psychické reakce, které nikdo nepředvídal.

A tak některé průzkumy z nedávných let daly francouzským odborníkům do rukou překvapivý materiál. Kdyby měli obyvatelé Francie zcela na vybranou, zpravidla by si nezvolili bydlet v „činžáku“. Z šetření prováděných v pařížském regionu vyplývá, že Pařížané dávají přednost bydlení v rodinných domcích postavených ve vzdálenějších pásmech ve volné přírodě, za předpokladu zlepšení dopravních podmínek. Jen nepatrná část dotazovaných, a to vlastně jen mladí lidé, se vyslovuje pro bydlení v centru ve věžových domech.

Sen o bytě v rodinném domku vyvěrá pravděpodobně z podvědomého strachu lidí před rostoucí koncentrací obyvatel ve městech, což je zejména ve francouzských podmínkách skutečně na pováženou. Vždyť už jen myšlenka, že například pařížský region se podle současných výhledů rozroste v r. 2000 nejméně na 12 milionů a pravděpodobně na 16 milionů obyvatel, připadá obyvatelům Paříže jako nepochopitelná a často je považována za „skutečné šílenství“.

V současné době tedy nastala svízelná paradoxní situace, kdy města permanentně narůstají vlivem neustávajícího přílivu nových obyvatel, kteří jsou do nich přitahováni zejména za pracovními příležitostmi, kdy však zároveň si městští obyvatelé přejí bydlet na venkově, tedy vlastně tam, odkud migrují do měst.

Za těchto okolností je přesto určitou světlou stránkou zjištění, že převážná většina obyvatel, kteří nedávno migrovali do Paříže, se zde přes počáteční obtíže s hledáním vhodného bytu a problémy s dopravou cítí spokojena. Z výsledků anket zaměřených na tuto otázku lze usoudit, že přece jen výhody velkoměstského způsobu života převažují nad jeho negativními stránkami.

Francouzští urbanisté jakož i státní plánovací složky jsou tedy postaveni před problém, jak prostorově řešit neustálý nárůst městských obyvatel, který nechťejí — a snad také ani nemohou — zabrzdit, protože jej po-

važují za přirozený směr vývoje, jehož omezení by podle jejich soudu mohlo vést k nečekaně vážným překážkám psychologického rázu.

Chybějící bytový fond ve velkých městech bylo prozatím možno nahradit z technických i ekonomických důvodů vlastně jen formou masové výstavby velkých obytných souborů na okrajích měst. Tyto obytné soubory sice umožňují lidem bydlet za přijatelných podmínek ve městě, do něhož jsou přitahováni, zároveň však podmínky bydlení zde jsou zdrojem častých nespokojeností. Pro přítomnou dobu proto vyvstál úkol zvážit výhody i nevýhody tohoto řešení a pokusit se zjistit, na které straně je převaha, a zároveň hledat formy řešení, které by zdroje nespokojenosti odstranily.

Z těchto důvodů se ve Francii začaly provádět rozsáhlejší sociologické průzkumy mezi obyvatelstvem nových obytných souborů. Na prvním místě je zde nutno jmenovat práce spíše statistického charakteru, vedené „l'Institut National de la Statistique et des Etudes Economiques“. Timto institutem byla zpracována data o počtu a velikosti bytů, o jejich vybavení, a základní údaje o domácnostech, které je obývají. Potřeby psychologického a sociálního rázu však předmětem ankety nebyly. Těmito aspekty se zabývala série průzkumů, organizovaných celou řadou institucí a společností. Tak v roce 1961 bylo pod patronací „Centre de Recherches et de Documentation sur la Consommation“ provedeno šetření, při němž byli obyvatelé mezi jiným dotazováni i na vlastní osobní mínění, přání a potřeby. Výsledky ukazují, že v nedávném období bylo dosaženo určitého pokroku ve standardu bydlení v nových obytných souborech, neboť počet domácností, které se považují za špatně ubytované, se oproti roku 1955, kdy činil 30 %, snížil v roce 1961 na 22 %. Přesto však nové byty vždy neodpovídají požadavkům, které jsou na ně kladeny, neboť 20 % jejich obyvatel si je přejí směnit. Jelikož zároveň 24 % obyvatel žijících ve starém bytovém fondu by si přálo odejít do nového, celkový rozdíl není příliš veliký. Přesto však zůstává skutečností, že silný prvek nespokojenosti zde existuje. Tato situace je napjatější ve velkých městech a obzvláště v Paříži, kde se pro směnu nového bytu za starý vyslovuje daleko větší procento obyvatel. Je to způsobeno pravděpodobně zejména tím, že nové soubory jsou v relativně odtržené poloze od centra města, a konečně i skutečností, že nové byty jsou navrhovány příliš „na míru“, takže postupem doby rozrůstající se rodině nestačí. Příčin je ovšem více.

Jinými průzkumy, které prováděl Henry Lefebvre a F. Malley, se zjistilo, že v některých souborech se vytváří velmi nepříznivá a nepřirozená atmosféra vlivem porušení věkové rovnováhy. Typickým příkladem může být obytný soubor Lacq — Mouren, obydlený mladými lidmi, majícími jen zcela malé děti a pracujícími společně v jediné továrně. Tyto okolnosti však ve Francii nelze generalizovat, jsou spíše charakteristické pro vý-

stavbu souborů při velkých průmyslových závodech, kde dochází ke zjevu, který již má svou historickou obdobu v hornických sídlištích z devatenáctého století.

Současnou situaci bydlení v nových obytných souborech ilustruje dále celá řada sociologických průzkumů, z nichž si zaslouží pozornosti v prvé řadě několik prací provedených pod vedením Chombarta de Lauweho, jednoho ze zakladatelů nejen francouzské, ale i světové urbanistické sociologie. Zde je nutno upozornit na důležité průzkumy tří souborů v aglomeracích Paříže, Bordeaux a Nantes.

V Marseille to byl „l'Institut des Recherches Economiques et Sociales d'Aix-Marseille“, který začal v roce 1959 provádět šetření v obytných souborech sociální i luxusní výstavby a ve známém kolektivním domě Cité Radieuse od architekta Corbusiera. Obdobná šetření se provádějí i v jiných městech, jako např. v Lyonu (prostřednictvím „l'Institut de Médecine Sociale“), v Toulonu a v Bron-Parilly.

V Sarcelles, situovaném v severním předměstí Paříže, kde již žije 27 tisíc obyvatel, a kde se předpokládá, že jejich celkový počet dosáhne 40 tisíc, se vytvořila společnost „Association Sarcelloise“, jejíž čtížností je mezi jiným i snaha o vytvoření pocitu sounáležitosti mezi všemi obyvateli. Tato společnost rovněž uspořádala rozsáhlou sociologickou anketu a zpracovala přes 1200 odpovědí.

Ve Francii tedy dnes existuje dosti bohatý, byť i nesystematický materiál o demografických a sociologických problémech života v nových obytných souborech. Tento materiál, vybraný za různých podmínek z různých vzájemně často nesrovnatelných souborů, však nepostačuje ke generalizování a ke vzájemnému srovnávání jednotlivých vyšetřovaných obytných útvarů. Dílčí výsledky však přesto nepostrádají zajímavostí:

V Marseille se v různých sledovaných skupinách proporce mezi „spokojenými a nespokojenými“ pohybuje od 25 % až do 100 %. (ovšem včetně průzkumu v obytných souborech kategorie „de luxe“). V celku 46 % vyšetřovaných domácností si byt měnit nepřeje. V Bron-Parilly si 53 % obyvatel přejí zůstat ve svých bytech, v Sarcelles 47 % obyvatel je spokojeno s novým městem, 77 % shledává, že jejich byt jim postačuje, 54 % je nespokojeno z nejružnějších příčin týkajících se vybavení.

Podle průzkumu Chombarta de Lauweho je v Paříži spokojeno 53 %, v Bordeaux 73 % a v Nantes, v objektu Corbusierově, 87 % obyvatel. Chombart de Lauwe se mimo to speciálně zabýval i otázkou „kolektivní formy“ bydlení ve dvou Corbusierových realizacích, o nichž je známo, že zejména kolektivní dům v Marseille nebyl po dlouhou dobu zaplněn a dnes je vlastně dobydlen přesídleníci z Alžiru. Nedávným šetřením však bylo zjištěno, že drtivá většina obyvatel je zde spokojena a byt směniti nehodlá.

Poměrně nejpozitivnější výsledky byly zjištěny v Toulouse, kde 92 % obyvatel je spo-